

Mikušřáková, Anna; Pokorný, Milan

Časopis po čase, aneb, Jak psát literární dějiny

Opera Slavica. 1998, vol. 8, iss. 1, pp. 53-54

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116530>

Access Date: 16. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Časopis po čase aneb Jak psát literární dějiny

Darovec, P. – Barborík, V.: *Mladá tvorba 1956-1970-1996. Časopis po čase.* Vydavatelství L.C.A., Levice 1996, 88 s.

Je paradoxem, že postmoderní doba si stále častěji klade otázku, jak psát literární dějiny, jak v současném chaosu nejrůznějších metod a -ismů překonávat hodnotící kontrast mezi dobovým materiálem a jeho výkladem. K těmto problémům směřuje každý literární badatel, který se zamýšlí nad „provozní technologií“ svého oboru: co jsou to vlastně literární dějiny? Pozitivistická syntéza historických faktů v lineárním sledu, či strukturálně imanentní vývoj formálních prostředků? Anebo – jednoduše řečeno – jen interpretace textů v jejich vzájemných vztazích, kde jedinečná a nezaměnitelná reflexe si formuje specifický historický přístup?

Publikace mladých literárních kritiků P. Darovce a V. Barboríka *Mladá tvorba 1956-1970-1996* s podtitulem *Časopis po čase* sice neusiluje o teoretické zobecnění, ale přesto vstupuje do diskusí, jak „živě“ zachytit a přesvědčivě prezentovat určité literární období, jež přineslo nesporné estetické hodnoty a vytvořilo to, čemu říkáme specifický „duch doby“ (Zeitgeist). Žánrově tu nejde o klasickou literárněhistorickou monografii ani o archivní dokument, ale o komentovanou antologii s esejistickými (nikoli však nevědeckými) incipity. Originální grafická úprava včetně reprintu typických průvodních jevů tehdejší žurnalistické praxe, např. inzerátů, evokuje kulturní atmosféru doby, i když samotný text odráží de facto pouze dějiny jednoho časopisu. Autoři jsou si totiž vědomi, že nepíší (jen) o konkrétním periodiku, ale spíše o „lidech, kteří vytvářeli jeho podobu a zároveň se tímto časopisem nechali formovat“ (str. 1).

Z čistě komunikačního hlediska jde v případě psaní o časopise o specifickou produkci sekundárních „textů o textech“ (str. 2) bez ohledu na jejich aktuálnost či historickou hodnotu. Z těchto důvodů autoři vědomě vybírají texty – úvodníky, rozhovory, úvahy, poznámky, úryvky z próz a básní – jež prostřednictvím své žánrové různorodosti s častými prvky narativní hry odrážejí patnáctiletý vývoj časopisu, a sice jako střetávání rozdílných ideových stanovisek, estetických programů, skupinových platforem v konkrétních uměleckých a publicistických projevech jednotlivých autorských individualit. Literární dějiny jsou v tomto chápání jakýmsi autentickým dobovým čtením, pod jehož povrch proniká každý interpret rozdílně v závislosti na své generační a literární zkušenosti. V případě autorského okruhu *Mladé tvorby* (M. Ferko, J. Kot, J. Johanides, M. Válek, V. Mináč a mnoho dalších) lze prostřednictvím emocionálního zpřístupnění a čtenářské recepce časopisu pochopit mnohé z vývojových peripetií moderní slovenské literatury a literárněkritické publicistiky po roce 1945. Konkrétní zhodnocení podílu jednotlivých osobností na tomto vývoji (otázky typu, kdo se čemu vzepel či naopak podvolil atd.) bude ještě dlouho předmětem spíše politologických než literárněvědných úvah.

Žánrově netypická publikace *Mladá tvorba* představuje „přímý“ dotyk s dobou, předkládající se stejnou intenzitou jak literární materií sledovaného historického období, tak i klasické metatextové dějiny v akademicky normativním chápání. Vnímání kon-

krétního textu ve „velkých“ dějinách logicky absentuje a je na čtenáři, jak se vypořádá s mírou zprostředkovanosti, s níž je mu předkládán více či méně abstrahovaný koncept. Alternativní literárněhistorické uchopení daného časového úseku se v tomto případě stává interpretačním klíčem k evokaci kulturní a politické atmosféry a k hloubějšímu pochopení často marginálních problémů spjatých se svou dobou. Publikace nepochybně potvrzuje i soudobý metodologický posun k dějinám podávaným jako hra a dobrodružství, jako velká narace a vícevrstevnatý text ve smyslu „živého“, „synergického“ organismu, který je třeba nově „zalistnit“ konkrétními daty, fakty, jmény a tvářemi. A je to právě toto metodologické hledisko, jež umožňuje z čtení „dějin jednoho časopisu“ abstrahovat teoretický koncept variantního modelu literárněhistorické práce, resp. její finální prezentace. Zvolené téma totiž ztělesňuje ideál jistého typu badatelského zájmu. Tvoří relativně uzavřený celek s jasně definovaným „příběhem“ bez přesahů před a za jeho „dění“. Ale zároveň nabízí dostatek podnětů k tomu, aby byl chápán jako odkaz (resp. systém odkazů) k paralelně vedeným výzkumným sondám (dějiny žánrů, stylů, směrů, skupin atd.). V tomto smyslu můžeme uvažovat o jeho otevřenosti. Tato dvojsměrná komunikativnost je manifestována vedle postupů literárních i prostředky mimoliterárními (grafické řešení, obrazový doprovod).

Je otázkou, zda zvolená metoda nacházející inspiraci mj. v sociologizujícím pohledu na literární proces (i když to autoři explicitně popírají s tím, že je pro ně důležité pouze to, nakolik je doba obsažená v časopise samotném) může získat v konkurenci směrů „čisté“ literární vědy dostatečný prostor. Uhájit se ovšem musí sama svými výsledky a jejich prezentací. Budiž řečeno, že „dějiny jako antologie“, tento ryze současný produkt metodologických rozpaků postmoderní vědy, byly považovány donedávna výhradně za popularizační prostředek, tedy z hlediska odborné komunikace za pokleslou formu, jež má kvalitativně jiné funkce než texty vědeckých sdělení. Charakterizuje ji mj. principiálně odlišný vztah mezi samotným výkladem a doprovodnými textovými a obrazovými přílohami, poznámkovým aparátem apod. Ale není toto „povýšení žánru“, toto propojení donedávna nespojitelných protikladů hravosti a řádu, není toto rozbití tradiční hierarchické stability odborného textu, tato změna vztahu a funkcí jeho jednotlivých složek, není toto všechno projevem hledání, který koneckonců svědčí ve prospěch literární vědy, nikoli proti ní?

*Anna Mikušáková
Milan Pokorný*

„**The Early Poetry of Jaroslav Seifert.**“ Translated by Dana Loewy. Hydra Books, Northwestern University Press Evanston, Illinois 1997, 221 s.

Americká komparatistika českého původu přeložila Seifertova díla „Město v slzách. První verše“, „Samá láska“, „Na vlnách TSF“, a „Slavík zpívá špatně“. Věnovala se tedy Seifertovu tvůrčímu období let 1921 až 1926. Když Seifert získal v roce